

Ця книга народилася понад десять років тому — й Адам Біро охоче її надрукував. Відтоді вона мала нагоду потрапити в руки багатьом читачам — дорослим і малим, батькам, учителям, шанувальникам образотворчого мистецтва, кожен з яких знайшов у ній щось для себе. Хай усі вони знають про мою вдячність. Також не можу не згадати добрим словом Бріжіт Стефан — директорку видавництва *Le baron perché*, якій це видання сподобалось, і вона вирішила дати йому нове життя. Їй — моє велике спасибі.

*Присвячую Йорамові — моєму чоловікові  
і найпершому читачеві, Еммануелю,  
Едену й Рафаелю*

# Вступне слово

Я писала цей текст, щоб полегшити життя усім, хто любить живопис, та не зовсім знає, як оглядати мистецькі твори і як поділитися цією приємністю із дітьми. Мета одна — дати кілька підказок.

Якісь особливі знання, володіння історичною і мистецькою термінологією ані педагогічні уміння тут не потрібні. Це не підручник з історії мистецтва: ви не знайдете ні звичної хронологізації, ні нанизування учених термінів, які розхолоджують зацікавлення читача.

Нам у світі живопису все ще якось боязко. Найочевидніші питання не так просто вкладаються у слова. Ми не наважуємось визнати, що нічого не тямимо у творі, від якого усі в захваті, і не завжди легко визначити, що нам подобається в іншому. Питання, особливо найлогічніші, найчастіше лишаються без відповіді — але тільки тому, що ми не наважуємось їх ставити, гадаючи, що ми — єдині, хто цього не знає. Це, безумовно, не так. Тож ці питання сформульовано тут. І хоча пояснення не претендують на вичерпність, їх викладено якомога ретельніше і доступніше.

Традиційного трактування творів образотворчого мистецтва тут немає: читачеві не пропонують набір теоретичних даних про певний період, контекст, митця, тему та інше, його просто «ставлять» перед картиною. Саме вона — відправна точка. Такий підхід легко пояснити: для дитини — як, зрештою, і для дорослого нефахівця — на першому місці завжди буде сам твір. Бо ось він, тут, — доступний, актуальний. Тож не варто зловживати вступами і відступами, які погасять щойно пробуджену цікавість. Що в цій картині можна побачити і чому? І як це висловити простими, зрозумілими словами?

Кожен, хто готується піти з дитиною в музей чи шукає відповіді на питання, які можуть виникнути перед іконою в церкві, картиною на барахолці чи репродукцією в розгорнутій книзі, зможе знайти тут дороговкази, які скерують на найзручніший шлях. Залежно від обставин чи настрою, ця книжка може видатися закороткою. Або навпаки — вам вистачить одного абзацу. Гортайте її, носіть із собою, читайте вздовж і впоперек: якщо врешті вдасться переконати вас, що нічого складного в ній нема, — моя праця не була марною.



Купити книгу на сайті [kniga.biz.ua](http://kniga.biz.ua) >>>



Купити книгу на сайті [kniga.biz.ua](http://kniga.biz.ua) >>> **ЩО ТАКЕ ПОРТРЕТ?**

# Вдалиий **початок**

## Як зацікавити дітей **картинами**?

І до читання, і до мистецтва, зокрема до живопису, – зацікавлення дітей не виникає на порожньому місці. Викликати його може якась дрібниця, але й втратити його можна теж через дрібницю. Будьте дуже обережні у виборі підходу.

### **Позбудьтеся старих звичок**

Попри найкращі наміри, ми часом починаємо з програтного боку. Усі ми чули, як кажуть (а часом самі так кажемо): «Як же можна бути в цьому місті й не піти в музей!» Або: «Це те, чого не можна не знати!» Або ще: «Побачиш, це дуже цікаво» (чи «дуже красиво»)… Усі ці аргументи – без сумніву, вагомі для дорослого – абсолютно нічого не значать для дитини. Надто мало шансів пробудити в ній цікавість, а ще менше – бажання кудись іти, якщо наша мотивація на дитину не впливає. З такої причини наш план найімовірніше зазнає краху.

### **Спитайте у своєї пам'яті**

Зрештою, чи знаєте ви самі, задля чого варто кудись іти? Чи пригадуєте, як уперше відвідали виставку? Якщо цей спогад негативний чи просто нецікавий, краще мовчіть: згадувати нудні речі – це творити нудьгу й «інфікувати» інших. Якщо ж навпаки, досвід додав вам приємних відчуттів, спробуйте з'ясувати чому. Не раціоналізуйте, облиште науку й теоретичні постулати, яких ви могли нахапатися згодом, і перенесіться у хвилини свого першого враження. Саме звідти варто почати, саме це варто передати юному слухачеві насамперед.

### **Висловіть перше враження просто**

Навіть якщо не копірситися глибоко в пам'яті, то, без сумніву, існує якийсь мистецький твір, сюжет, деталь картини чи скульптури, що чимось зачепили вас за живе. Це було, мабуть, щось дуже просте – мимовільне відчуття, атмосфера місця, барва, чийсь відгук на оглянуту вами виставку, репродукція в журналі чи в книзі. Саме чимось таким – і це краще за всяку вчену балачку – варто поділитися з дитиною. Своїми словами, простою мовою.

### **Переваги обміну враженнями**

У кожному разі, саме це пробудить до глибоко особистого зацікавлення і додасть вашим словам емоційного виміру. Скажіть дитині, що ось цей твір вам подобається, а той дратує, ця робота смішить, та — інтригує... Ймовірно, дитина захоче знати, чому саме, і звідкіля береться така реакція. Ще краще: не соромтеся сказати правду, що вам теж невтямки, чому відчуваєте так чи інакше... Спитайте, що вона про це думає, і, може статись, дитина підкаже потрібні вам слова. Будьте певні: якою б не була цінність твору, ваша суб'єктивна оцінка важить незмірно більше. Йдеться лиш про те, аби прочинити двері, і робити це — вам. Ваше слово — вагоме, але не тому, що вчене, а тому, що вселить дитині довіру і відчуття винятковості.

### **Стримуйте власний ентузіазм**

Головне — не надто вихвалити те, що збираєтесь показати дитині. Не позбавляйте її законної насолоди потішитися власним відкриттям. Людині будь-якого віку малоприємно слухати, як хтось розпинається, нахваляючи щось, чого ти не знаєш, ніколи не бачив, не чув і про що не читав. Якщо ви одразу виллете на дитину своє вдоволення, емоції, враження про всі нюанси, — що ж залишиться їй? Тож дайте простір і помовчіть, щоб вона здобулася на власну мову. Звичайно, якщо дорослий мовчки стоїть перед картиною, чекаючи від дитини виявів захоплення, то користі з цього мало. Але, без сумніву, ще менше її тоді, якщо дорослий надто балакучий і понад міру впевнений в усьому, що відчуває й каже.

### **Дозвольте дитині вибрати самій**

Якщо дитина не поділяє вашого зацікавлення, дозвольте «кермувати» їй. А якщо ви так і вчинили, то поважайте її вибір. Ваші вподобання мають прислужитися їй відправною точкою — не більше. Спостерігайте, що її цікавить. Ідіть за нею із залу в зал, поки вона не спиниться перед чимось, що до неї промовить, — хай навіть вона, не повівши оком, пройде повз твір, який ви (та й, без сумніву, інші) вважаєте шедевром. Ще буде час до нього повернутися, — точніше, *прийти*. Ви маєте тільки дозволити, «спровокувати» їхню зустріч, а визначати, де й коли це станеться, — не ваш клопіт. Може статися, що вибір дитиною того чи того твору вас здивує, розбіжність ваших смаків засмутить, але, безсумнівно, саме дитина запропонує найкращу вихідну точку — чи буде це пейзаж ХІХ століття, чи монохромне полотно 1960-х років.

### **Починати звідки завгодно**

Питання «Звідкіля починати?» не повинно поставати зовсім. На цьому етапі важливо не переважувати дитину азами мистецтвознавства — хронологією, історією культур чи культурних епох. Якщо ж колись ваша дитина захоче глибше познайомитися з мистецтвом, це буде інша річ: тоді вона й часу витратить на це скільки треба, й охоче прийме необхідні для цього умови. Наразі думайте лише

про те, як допомогти їй відкрити одну приємність — досить просту, але рідкісну: приємність споглядання. Переконайте її, що ми вільні оглядати тільки те, що нам хочеться, і тільки так, як нам хочеться. І що це — одна з найважливіших засад сприйняття прекрасного.

## Секрет **успішних** відвідин

Аби відвідини музею, виставки чи картинної галереї були водночас приємними і корисними, варто взяти до уваги кілька простих правил — настільки простих, що ми їх часом забуваємо.

### **Не йдіть в музей у дощову погоду**

Ця ідея зринає не в одній голові і формулюється десь так: «Надворі дощ? Чудово: по обіді йдемо в музей!» Ясна річ, що, приміром, на канікулах, коли гріє сонечко, нам зазвичай зовсім не хочеться «зачинятись» наодинці з картинами... Та уявлення, що музей можна відвідати лиш тоді, коли вичерпано інші варіанти дозвілля, треба позбутися. Екскурсія в музей має бути свідомим вибором — навіть святом, а ніяк не заміною чогось і не варіантом на «крайній випадок». Та й значно приємніше оглядати картини при сонячному світлі, а не похмурої пори. Натомість ніщо так не гнітить, як черга в гардероб, куди здають дощовики й парасолі, з яких тече... Для налаштованого на огляд поціновувача ці деталі значення не мають, але можуть безповоротно зіпсувати перші дитячі враження.

### **Обирайте не надто довгий маршрут**

Хто б куди не подався з дитиною, кожен чув одвічне нарікання: «Ще далеко? Ми вже приїхали?» Якщо обрані вами музей чи галерея далеко, краще туди не рушайте: втомлена й знервована дитина не почуватиметься комфортно. Ще більше вона знеохотиться, коли дізнається, що в музеях треба ходити, а не сидіти. Навіть якщо цю проблему вам вдасться владнати, залишаться труднощі іншого характеру: як потрапити в музей за такої безкінечної черги... У такому разі доведеться перенести спланований захід на інший день — або ж зціпити зуби і вистояти чергу. Але увага: коли вам усе ж вдалося потрапити всередину, не кваптеся до залів — не пошкодуйте часу і зазирніть у кафе, щоб відновити сили. Це полегшить ваше перебування.

### **Не будьте в музеї надто довго (не сподівайтесь побачити все за один раз)**

Пам'ятайте, що перебування в будь-якому музеї не дається дитині легко. Ходи поволі, не бігай, не шуми, не торкайся нічого — це ж суцільні обмеження (чи не